

پیش‌ها و پاسخ‌ها

کد پرسش: ۳۱۴

احکام

احکام حجاب، نکاح و روابط جنسی

پرسش کننده: فرهاد گلستان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شماره پرسش: ۱۴

تاریخ پرسش: ۱۳۹۶/۳/۱۳

وقت بخیر. خطبه عقد جهت ازدواج دو نفر با یکدیگر به چه صورت خوانده می‌شود؟ لطفاً با استناد به دلیل و منبع توضیح فرمایید.

متشکرم

پاسخ به پرسش شماره: ۱۴

تاریخ پاسخ به پرسش: ۱۳۹۶/۳/۱۶

جای خرسندی است که دعوت علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی به سوی «عقلانیّت» و «یقین»، به کاهش روحیه‌ی «تقلید» و افزایش «دلیل‌گرایی» در میان مسلمانان انجامیده است، ولی امید می‌رود که این رویکرد به مطالبه‌ی دلیل و منبع از خود ایشان محدود نشود، بلکه مطالبه‌ی دلیل و منبع از سایر عالمان مسلمان را نیز در بر گیرد؛ با توجه به اینکه دیده شده است کسانی در استفتاء از سایر عالمان مسلمان هیچ دلیل و منبعی مطالبه نمی‌کنند، بلکه هر فتوایی از آنان را بدون علم به دلیل و منبع آن می‌پذیرند، ولی هنگامی که به علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی می‌رسند به یاد دلیل و منبع می‌افتند و با حساسیت و تأکید ویژه‌ای آن را مطالبه می‌کنند، در حالی که می‌دانند این مطالبه‌ی آنان - هر چند جهتدار و غیر محترمانه نباشد - ضرورتی ندارد؛ زیرا جایز نبودن پیروی از فتوای کسی بدون علم به دلیل و منبعش چیزی است که خود آن جناب به آنان آموخته است (بنگرید به: بازگشت به اسلام، ص ۴۰) و با این وصف، بدون مطالبه‌ی آنان نیز دلیل و منبع فتوای آن جناب در پایگاه‌شان منتشر می‌شود؛ همچنانکه تاکنون این گونه بوده و هیچ فتوایی از آن جناب بدون تبیین کامل دلایل و منابعشان از عقل و شرع منتشر نشده است. با این حال، مطالبه‌ی دلیل و منبع از عالمانی ضرورت دارد که غالباً بدون دلیل و منبع فتوا می‌دهند و ضروری‌تر از آن مطالبه‌ی دلیل و منبع از مدعیانی است که بدون ارائه‌ی هیچ دلیل و منبع معتبری مدعی ولایت مطلقه و اختیارات پیامبر هستند و از علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی با وجود دعوتش به سوی خداوند و خلیفه‌ی او بر بنیاد دلایل و منابع معتبر، حمایت نمی‌کنند.

اما ازدواج از اختراعات اسلام نیست، بل از عقود عقلایی است که اسلام آن‌ها را امضا کرده

و درباره‌ی‌شان فرموده است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ (مائده / ۱)؛ «ای کسانی که ایمان آوردید! به عقود وفا کنید» و آن‌ها عبارت از ایجاب و قبول دو طرف دارای اهلیت برای ایجاد حق و تکلیفی عقلایی هستند که می‌توانند به صورت لفظی یا به صورت عملی انجام شوند. هر چند در عقد مهمی مانند ازدواج که خداوند آن را ﴿مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ (نساء / ۱۲) نامیده، بهتر است که به صورت لفظی انجام شوند. بنابراین، «عقد ازدواج» آن است که زنی دارای اهلیت، خود را با لفظی صریح و أحياناً عوضی معلوم به ازدواج مردی دارای اهلیت درآورد و او آن را با لفظی صریح بپذیرد یا بالعکس؛ به این ترتیب که مثلاً زن به مرد بگوید: «خودم را [در عوض مهر معلوم] به ازدواج تو درآوردم» و مرد به زن بگوید: «قبول کردم» یا مرد به زن بگوید: «تو را [در عوض مهر معلوم] به ازدواج خودم درآوردم» و زن به مرد بگوید: «قبول کردم» یا وکیل آن دو بگوید: «موکلم فلانی دختر فلانی را [در عوض مهر معلوم] به ازدواج موکلم فلانی پسر فلانی درآوردم». البته بسیاری از عالمان مسلمان می‌پندارند که اظهار این معنا با زبان عربی واجب است، به این ترتیب که مثلاً زن به مرد بگوید: «زَوَّجْتُكَ نَفْسِي [عَلَى الْمَهْرِ الْمَعْلُومِ]» و مرد به زن بگوید: «قَبِلْتُ» یا مرد به زن بگوید: «تَزَوَّجْتُكَ [عَلَى الْمَهْرِ الْمَعْلُومِ]» و زن به مرد بگوید: «قَبِلْتُ» یا وکیل آن دو بگوید: «زَوَّجْتُ مُوَكَّلَتِي فَلَانَةَ مُوَكَّلِي فَلَانًا [عَلَى الْمَهْرِ الْمَعْلُومِ]» ولی حق آن است که این کار در صورتی که زن و مرد عرب‌زبان نباشند، واجب نیست؛ زیرا مقصود از سیغه در عقود، صرفاً تفاهم متعاقدین است که با هر زبان مفهومی حاصل می‌شود و زبان عربی جز در عباداتی مانند نماز موضوعیت ندارد (در این باره، بنگرید به: پرسش و پاسخ ۲۸۲).

اما «خطبه‌ی عقد» در ازدواج به معنای یاد کردن از خداوند و ستایش او و صلوات فرستادن بر پیامبر و یادآوری آیات و روایات معتبر رسیده درباره‌ی ازدواج و تبیین برکات و فواید آن پیش از جاری کردن عقد است که کاری مستحب محسوب می‌شود و عبارات خاصی برای آن وجود ندارد. هر چند عبارات عامی که با عنوان «خطبة الحاجة» از پیامبر برای آغاز هر خطبه‌ای رسیده، برای آن نیز مناسب است؛ به این صورت که پیش از جاری کردن عقد ازدواج بگوید: **إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ** ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا

كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿۱۰۲﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿۱۰۱﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَاللَّهُ يُطِيعُ اللَّهُ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿۱۰۰﴾ (مسند الطيالسی، ص ۴۵؛ مصنف عبد الرزاق، ج ۱۱، ص ۱۶۲؛ مصنف ابن ابی شیبہ، ج ۳، ص ۴۴۳؛ مسند أحمد، ج ۱، ص ۴۳۲؛ سنن الدارمی، ج ۲، ص ۱۴۲؛ سنن ابی داود، ج ۱، ص ۴۷۰؛ سنن النسائی، ج ۳، ص ۱۰۵؛ سنن البیهقی، ج ۳، ص ۲۱۴)؛ >هرآینه ستایش برای خداوند است، او را می ستاییم و از او یاری می خواهیم و از او آمرزش می طلبیم و از شرور نفس هایمان و بدی های اعمالمان به خداوند پناه می بریم، هر کس خداوند هدایتش کند گمراه کننده ای برایش نیست و هر کس او گمراهش کند هدایت کننده ای برایش نیست و گواهی می دهیم که محمد بنده و پیامبر اوست «ای کسانی که ایمان آوردید! از خداوند چنانکه سزاوار است بترسید و جز در حالی که مسلمان هستید نمیرید» (آل عمران / ۱۰۲) «ای مردم! از پروردگارتان بترسید که شما را از یک تن بیافرید و از او همسرش را بیافرید و از آن دو مردان و زنان بسیاری را پراکنده کرد و از خداوندی که با او درخواست می کنید و خویشاوندان پروا کنید، هرآینه خداوند بر شما ناظر است» (نساء / ۱) «ای کسانی که ایمان آوردید! از خداوند بترسید و سخنی درست بگویید، تا اعمالتان را اصلاح کند و گناهانتان را بپامزد و هر کس از خداوند و پیامبرش اطاعت کند به رستگاری عظیمی دست یافته است» (احزاب / ۷۰ و ۷۱) <.

بنابراین، خواندن خطبه با این عبارات که از طرق متعدد و معتبری رسیده (بنگرید به: البانی، خطبة الحاجة، ص ۱۰) مستحب است، ولی کسی که عقد ازدواج را جاری می کند می تواند پیش از آن با هر عبارات صحیح دیگری نیز خطبه بخواند؛ چنانکه به عنوان نمونه، از علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی رسیده است که در عقد ازدواج یکی از یارانش چنین خطبه خواند:

>بسم الله الرحمن الرحيم بهترین ستایش ها برای خداوندی که جز او شایسته ی پرستش نیست و بهترین درودها بر بنده و پیامبرش محمد و خاندان پاکیزه اش و اما بعد، خداوند بلندمرتبه در کتاب خود فرموده است: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (روم / ۲۱)؛ «و از نشانه های او این است که برای شما از خودتان همسرانی آفرید تا به نزدشان آرامش یابید و میانتان مودت و مهر قرار داد،

بی‌گمان در این نشانه‌هایی برای گروهی است که تفکر می‌کنند و از بنده و پیامبرش محمد صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «التَّكَاخُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»؛ «ازدواج از سنت من است، پس هر کس به سنت من عمل نکند از من نیست» و این برای آن است که ازدواج به سلامت فرد و جامعه کمک می‌کند و برای بقاء نسل بشر و گسترش امت اسلام ضروری است. بر این اساس، من شما را گواه می‌گیرم که موکلم فلانی دختر فلانی را با فلان مقدار مهر به ازدواج موکلم فلانی پسر فلانی درآوردم، در حالی که هر دو را به ترس از خداوند و پاسداشت حدود او و معاشرت به نیکی و گذشت از یکدیگر سفارش می‌کنم، باشد که خوشبخت شوند.

دفتر حفظ و نشر آثار منصور هاشمی خراسانی
مجلس باکفولی - پخش ها

